

**Песни и граници във всекидневната култура на гагаузите
от Източна Тракия в началото на ХХ век**

Галин Георгиев, Динка Ангелова

Литература

А р е т о в, Николай 2010: Песни за народа и песни за душата: предпочитания и целенасочени употреби от идеолозите на българския национализъм през ХІХ век. – В: *В търсене на българското: мрежи на национална интимност (ХІХ–ХХІ в.)*. Съст. и науч. ред. Стефан Дечев. София: Институт за изследване на изкуствата, 127–158 [Aretov, Nikolay 2010: *Pesni za naroda i pesni za dushata: predpochitaniya i tselenasocheni upotrebi ot ideolozite na bulgarskiya natsionalizam prez ХІХ vek*. – In: *V tarsene na bulgarskoto: mrezhni na natsionalna intimnost (ХІХ–ХХІ v.)*. Sast. i nauch. red. Stefan Dechev. Sofia: Institut za izsledvane na izkustvata, 127–158].

Б а т а к л и е в, Иван, Анастас Р а з б о й н и к о в, Иван
О р м а н д ж и е в 1946: *Тракия – географски и исторически преглед*. София: Издателство „Б. Кожухаров“ [Batakliev, Ivan, Anastas Razboynikov, Ivan Ormandzhiev 1946: *Trakia – geografski i istoricheski pregled*. Sofia: Izdatelstvo “B. Kozhuharov”].

Б о е в, Емил 1995: *Не заблудата, а лъжата за гагаузите*. София: б. изд [Boev, Emil 1995: *Ne zabludata, a lazhatata za gagauzite*. Sofia: b. izd].

Б о е в, Емил 2006: Турските песни в Сборника на Ат. Вас. Върбански „Песните на бердянските българи“. – В: *Българите от Северното Причерноморие. Изследвания и материали*. Т. 9. Одеса: „Друк“, 389–397 [Boev, Emil 2006: *Turskite pesni v Sbornika na At. Vas. Varbanski “Pesnite na berdyanskite bulgari”*. – In: *Bulgarite ot Severnoto Prichernomorie. Izsledvaniya i materialii*. Т. 9. Odesa: “Druk”, 389–397].

Б о е в, Емил 2008: Сургучите – реалност и приумици. – В: *В света на човека. Сборник в чест на проф. д.и.н. Иваничка Георгиева*. Съст. Красимир Стоилов, Джени Маджаров. София: УИ „Св. Климент Охридски“, 1–13 [Boev, Emil 2008: *Surguchite – realnost i priumitsi*. – In: *V sveta na choveka. Sbornik v chest na prof. d.i.n. Ivanichka Georgieva*. Sast. Krasimir Stoilov, Dzheni Madzharov. Sofia: UI “Sv. Kliment Ohridski”, 1–13].

Б о я д ж и е в, Тодор 1991: *Българските говори в Западна (Беломорска) и Източна (Одринска) Тракия*. София: УИ „Св. Климент Охридски“ [Boyadzhiev, Todor 1991: *Bulgarskite govori v Zapadna (Belomorska) i Iztochna (Odrinska) Trakia*. Sofia: UI “Sv. Kliment Ohridski”].

Б у л г а р, Степан 2005: Етнографическите изследвания В. А. Мошкова на Балканах. – В: Мошков, Валентин А. *Турецкие племена на Балканском полуострове: отчет о поездке на Балканский полуостров летом 1903 г. / Кн. подгот. к переизд. С. С. Булгар. (Страницы истории гагаузов)*.

Chisinau: Pontos, 5–13 [Bulgar, Stepan 2005: Etnograficheskie issledovaniya V. A. Moshkova na Balkanah. – In: Moshkov, Valentin A. *Turetskie plemena na Balkanskom poluostrrove: otchet o poezdke na Balkanskiy poluoostrov letom 1903 g. / Kn. podgot. k pereizd. S. S. Bulgar. (Stranitsy istorii gagauzov)*. Chisinau: Pontos, 5–13].

Б у л г а р, Степан 2010: Гагаузы Греции. – В: *Курсом развивающейся Молдовы. Том 9. История в культуре и культура в истории*. Москва: Старый сад, 152–160 [Bulgar, Stepan 2010: Gagauzay Gretsii. – In: *Kursom razvivayushteyasya Moldovy. Tom 9. Istoria v kulture i kultura v istorii*. Moskva: Staryy sad, 152–160].

Б у л г а р, Степан 2014: Гагаузы Греции и Бессарабии. Историко-культурный сравнительный анализ. – В: *Тюркские народы. Фрагменты этнических историй*. Отв. ред. Михаил Н. Губогло. Москва: ИЭА РАН, 423–440 [Bulgar, Stepan 2014: Gagauzy Gretsii i Bessarabii. Istoriko-kulturny sravnitel'ny analiz. – In: *Tyurkskie narody. Fragmenty etnicheskikh istoriy*. Отв. red. Mihail N. Guboglo. Moskva: IEA RAN, 423–440].

В а к а р е л с к и, Христо 1935: Бит и език на тракийските и малоазийски българи. Част I. Бит. – В: *Тракийски сборник*. Кн. 5. София [Vakarelski, Hristo 1935: Bit i ezik na trakiyskite i maloaziyski bulgari. Chast I. Bit. – In: *Trakiyski sbornik*. Кн. 5. Sofia].

Г е о р г и е в, Галин, Динка А н г е л о в а 2012: Етнокултурна памет и идентичност у гагаузите от Източна Тракия през ХХ в. – В: *Българите в Северното Причерноморие. Изследвания и материали*. Том 11. Одеса – Велико Търново, 200–232 [Georgiev, Galin, Dinka Angelova 2012: Etnokulturna pamet i identichnost u gagauzite ot Iztochna Trakia prez XX v. – In: *Bulgarite v Severnoto Prichernomorie. Izsledvaniya i materialy*. Том 11. Odesa – Veliko Tarnovo: 200–232].

Г е о р г и е в, Галин, Динка А н г е л о в а 2013: „Всичко друго... се отурчило само мозъкът останал български...“. Бележки за произхода, названията и традициите на гагаузите от Източна Тракия. – В: *Културно-историческо и езиково наследство на „съседна“ България*. Съст. Маргарита Младенова, Валентин Гешев. София: УИ „Св. Климент Охридски“, 364–408 [Georgiev, Galin, Dinka Angelova 2013: “Vsichko drugo... se oturchilo samo mozakat останал bulgarski...”. Belezhki za prozhoda, nazvaniyata i traditsiite na gagauzite ot Iztochna Trakia. – In: *Kulturno-istorichesko i ezikovo nasledstvo na “sasedna” Bulgaria*. Sast. Margarita Mladenova, Valentin Geshev. Sofia : UI “Sv. Kliment Ohridski” , 364–408].

Г е о р г и е в, Галин, Динка А н г е л о в а 2016: Културните форми като образи на традицията (по данни на облеклото у гагаузите от Одринско). – В: *Етнографски проблеми на народната култура*. Т. 11. София: АИ „Проф. Марин Дринов“, 148–187 [Georgiev, Galin, Dinka Angelova 2016: Kulturnite formi kato obrazi na traditsiyata (po danni na oblekloto u gagauzite ot Odrinsko). – In: *Etnografski problemi na narodnata kultura*. Том 11. Sofia : AI “Prof. Marin Drinov”, 148–187].

Г р и г о р о в, Григор 2009: Гагаузы в Османской империи – невидимое присутствие. – В: *Лукомор`я: археология, этнология, история Північно-Західного Причорномор`я*. Вип. 3. Одесса: Видавничний діп „Паллада“, 236–257 [Grigorov, Grigor 2009: Gagauzy v Osmanskoj imperii – nevidimoe prisustvie. – In: *Lukomor`ya: arheologia, etnologia, istoria Pivnichno-Zahidnogo Prichernomor`ya*. Vip. 3. Odessa: Vidavnichnij dip “Palada”, 236–257].

Г ю з е л е в, Боян 2004: *Албанци в Източните Балкани*. София: Международен център за изследване на малцинствата и културните взаимодействия [Guzelev, Boyan 2004: *Albantsi v Iztochnite Balkani*. Sofia : Mezhdunaroden tsentar za izsledvane na maltsinstvata i kulturnite zaimodeystviya].

Д е ч е в а, Мирелла 2002: Облекло. – В: *Сакар. Етнографско, фолклорно и езиково изследване*. София: АИ „Проф. Марин Дринов“, 187–210 [Decheva, Mirella 2002: Obleklo. – In: *Sakar. Etnografsko, folklorno i ezikovo izsledvane*. Sofia : AI “Prof. Marin Drinov”, 187–210].

Д е т р е з, Реймонд 2015: *Не търсят гърци, а ромеи да бъдат. Православната културна общност в Османската империя XV–XIX в.* София: Издателство „Кралица Маб“ [Detrez, Reymond 2015: *Ne tarsyat gartsii, a romei da badat. Pravoslavnata kulturna obshtnost v Osmanskata imperia XV–XIX v.* Sofia : Izdatelstvo “Kralitsa Mab”].

З а х а р и е в а, Светлана 1997: Идеята за народната песен и нейните трансформации. – *Българско музикознание*, № 1–2, 3–24 [Zaharieva, Svetlana 1997: Ideyata za narodnata pesen i neynite transformatsii. – *Bulgarsko muzikoznanie*, № 1–2, 3–24].

З а х а р и е в а, Светлана 2004: Понятието народна песен – от музикално-фолклористично към специфицирано научно мислене. – *Българско музикознание*, № 1, 3–21 [Zaharieva, Svetlana 2004: Ponyatiето narodna pesen – ot muzikalno-folkloristichno kum spetsifizirano nauchno mislene. – *Bulgarsko muzikoznanie*, № 1, 3–21].

И в а н о в, Петър 2010: Из етнографски бележки и наблюдения за живота на български бежанци от Одринско. Туркогласни българи в Одринско. – В: *Извори за българската етнография*. Том 5. Съст. Маргарита Василева. София: АИ „Проф. Марин Дринов“, 107–113 [Ivanov, Petar 2010: Iz etnografski belezhki i nablyudeniya za zhivota na bulgarski bezhantsi ot Odrinsko. Turkoglasni bulgari v Odrinsko. – In: *Izvori za bulgarskata etnografia*. Tom 5. Sast. Margarita Vasileva. Sofia: AI “Prof. Marin Drinov”, 107–113].

К в и л и н к о в а, Елизавета 2006: О языковой и этнической идентификации гагаузов Греции. – *Revista de etnologie si culturologie*, Vol. 1, 279–290 [Kvilinkova, Elizaveta 2006: O yazykovoy i etnicheskoj identifikatsii gagauzov Gretsii. – *Revista de etnologie si culturologie*, Vol. 1, 279–290].

К в и л и н к о в а, Елизавета 2011: *Гагаузкий песенный фольклор – „грамматика жизни“*. Кишинев: „Elan INC“ SRL [Kvilinkova, Elizaveta 2011: *Gagauzkiy pesenny fol`klor – “grammatika zhizni”*. Kishinev: “Elan INC” SRL].

К в и л и н к о в а, Елизавета 2013: Об особенностях сказочного

фолклора гагаузов Грeции. – *TDD/JofEL*, Winter 2013, 46–53, www.tehlikedekidiller.com [Kvilinkova, Elizaveta 2013: Ob osobennostyah skazochного folklorа gagauzov Gretsii. – *TDD/JofEL*, Winter 2013, 46–53, www.tehlikedekidiller.com].

К е р т е в, Георги Ив. 1936: *Поляци и българи. I. Делото на Отците Възкресенци в Одрин 1868–1918*. София [Kertev, Georgi Iv. 1936: *Polyatsi i bulgari. I. Deloto na Ottsite Vazkresentsi v Odrin 1868–1918*. Sofia].

К о л а р о в а, Йорданка 1982: Из гагаузкия фолклор на село Олпаша, Одринско (материали). – *Филология*, № 10–11, 108–114 [Kolarova, Yordanka 1982: Iz gagauzkiya folklor na selo Olpasha, Odrinsko (materiali). – *Filologia*, № 10–11, 108–114].

К о л а р о в а, Йорданка 1999: Одринските гагаузи и техният българоезичен фолклор. – В: *Украйна и България. Етнокултурни и етнолингвистични аспекти*. София: Албатрос, 70–86 [Kolarova, Yordanka 1999: Odrinskite gagauzi i tehniyat bulgaroezichen folklor. – In: *Ukrayna i Bulgaria. Etnokulturni i etnolingvistichni aspekti*. Sofia : Albatros, 70–86].

Л а з а р о в, Симеон 2002: *Ениджия. Една България останала в миналото*. Свиленград: Фондация „Баш клисе“ [Lazarov, Simeon 2002: *Enidzhia. Edna Bulgaria ostanala v minaloto*. Svilengrad: Fondatsia “Bash klise”].

Л у ч е в, Детелин 2009: Аспекти на проблема за идентичността на „банатските българи в България“. – В: *Годишник на СУ „Св. Кл. Охридски“*. Исторически факултет – Специалност Етнология. Том 2. Култура и идентичност. Съст. Веселин Тепавичаров. София: УИ „Св. Климент Охридски“, 70–84 [Luchev, Detelin 2009: Aspekti na problema za identichnostta na “banatskite bulgari v Bulgaria”. – In: *Godishnik na SU “Kliment Ohridski”*. Istoricheski fakultet – Spetsialnost Etnologia. Tom 2. Kultura i identichnost. Sast. Veselin Tepavicharov. Sofia : UI “Sv. Kliment Ohridski”, 70–84].

М а р и н о в, Васил 1956: *Принос към изучаването на бита и културата на турците и гагаузите в Североизточна България*. София: Изд. на БАН [Marinov, Vasil 1956: *Prinos kam izuchavaneto na bita i kulturata na turtsite i gagauzite v Severoiztochna Bulgaria*. Sofia : Izd. na BAN].

М а т е е в а, Ваня 1998: За билингвизма на гагаузите във всекидневната култура. – *Български фолклор*, № 3, 43–52 [Mateeva, Vanya 1998: Za bilingvizma na gagauzite vav vsekidnevната kultura. – *Bulgarski folklor*, № 3, 43–52].

М а т е е в а, Ваня 1999: Поглед върху етноложките изследвания за фолклора на гагаузите. – *Български фолклор*, № 1–2, 103–112 [Mateeva, Vanya 1999: Pogled varhu etnolozhkite izsledvaniya za folklorа na gagauzite. – *Bulgarski folklor*, № 1–2, 103–112].

М а т е е в а, Ваня 2006: *Гагаузите – още един поглед*. София: АИ „Проф. Марин Дринов“ [Mateeva, Vanya 2006: *Gagauzite – oshte edin pogled*. Sofia : AI “Prof. Marin Drinov”].

М а т е е в а, Ваня 2008: За (само)названията на гагаузите. – В: *В света на човека. Сборник в чест на проф. д.и.н. Иваницка Георгиева*. Съст. и науч.

ред. Джени Маджаров, Красимир Стоилов. Том 2. София: УИ „Св. Климент Охридски“, 13–20 [Mateeva, Vanya 2008: Za (samo)nazvaniyata na gagauzite. – In: *V sveta na choveka. Sbornik v chest na prof. d.i.n. Ivanichka Georgieva*. Sast. Krasimir Stoilov, Dzheni Madzharov. Том 2. Sofia : UI “Sv. Kliment Ohridski”, 13–20].

М л а д е н о в, Кирил 1938: Одринските гагаузи. – *Архив за поселищни проучвания*, кн. 4, 51–61 [Mladenov, Kiril 1938: Odrinskite gagauzi. – *Arhiv za poselishtni prouchvaniya*, кн. 4, 51–61].

М о ш к о в, Валентин 2005: *Турецкие племена на Балканском полуострове [Текст]: отчет о поездке на Балканский полуостров летом 1903 г. / Кн. подгот. к переизд. С. С. Булгар. (Страницы истории гагаузов)*. Кишинев [Moshkov, Valentin 2005: *Turetskie plemena na Balkanskom poluostrove [Tekst]: otchet o poezdke na Balkanskiy poluostrov letom 1903 g. / Kn. podgot. k pereizd. S. S. Bulgar. (Stranitsy istorii gagauzov)*. Kishinev, 5–13].

Н и к о л о в а, Надка 2006: *Билингвизмът в българските земи през XV–XIX*. Шумен: УИ „Епископ Константин Преславски“ [Nikolova, Nadka 2006: *Bilingvizmat v bulgarskite zemi prez XV–XIX*. Shumen: UI “Episkop Konstantin Preslavski”].

П о п о в, Димитър 1938: „Гърците“ в Елховско. – *Архив за поселищни проучвания*, кн. 3, 3–32 [Popov, Dimitar 1938: “Gartsite v Elhovsko”. – *Arhiv za poselishtni prouchvaniya*, кн. 3, 3–32].

Р а з б о й н и к о в, Анастас, Спас Р а з б о й н и к о в 1999: *Населението на Южна Тракия с оглед народностните отношения в 1830, 1878, 1912 и 1920 година*. София: „Калина М. Тодорова“ [Razboynikov, Anastas, Spas Razboynikov 1999: *Naselenieto na Yuzhna Bulgaria s ogleed narodnostnite otnosheniya v 1830, 1878, 1912 i 1920 godina*. Sofia : “Kalina M. Todorova”].

Р а ш к о в а, Наталия 1995: Чия песен е най-хубава (Фолклорната музикална традиция – поглед отвътре). – В: *Представата за „другия“ на Балканите*. София: АИ „Проф. Марин Дринов“, 307–313 [Chiya pesen e nay-hubava (Folklornata muzikalna traditsia – pogled otvatre). – In: *Predstavata za “drugiya” na Balkanite*. Sofia : AI “Prof. Marin Drinov”, 307–313].

Р а ш к о в а, Наталия 2009: Фолклорна музика без граници (Взаимовръзка и диалогичност сред музиканти от България и Турция) / Rashkova, Natalia. *Folklore Music without Borders (Interaction and Dialogue between Musicians from Bulgaria and Turkey)*. – В: *Общите граници на разбирателството. България и Турция – партньори в 21 век / Common Borders of Understanding. Bulgaria and Turkey – Partners in the 21st Century*. Съст. Даринка Петрова / Edited by Darinka Petrova. София: Международен център за изследване на малцинствата и културните взаимодействия / Sofia : International Center for Minority Studies and Intercultural Relations, 193–203.

Р о б е в, Никола 1988: Тракийските гагаузи. – *Векове*, № 3, 36–45 [Robev, Nikola 1988: Trakiyskite gagauzi. – *Vekove*, № 3, 36–45].

С т а м е н о в а, Живка 2007: Гагаузите в България. Проучвания и

обща характеристика. – В: *Гагаузите в България. Записки от терена*. Съст. Живка Стаменова. София: АИ „Проф. Марин Дринов“, 7–21 [Stamenova, Zhivka 2007: Gagauzite v Bulgaria. Prouchvaniya i obshta harakteristika. – In: *Gagauzite v Bulgaria. Zapiski ot terena*. Sast. Zhivka Stamenova, Sofia : AI “Prof. Marin Drinov”, 7–21].

С т а н е в а, Катя 2010–2016: За маргинализираните гласове и езици на Българското възраждане. – В: *Литературата: привилегировани гласове, потиснати гласове. Балкански идентичности*. София: Институт за литература [Staneva, Katya 2010–2016: Za marginaliziranite glasove i ezitsi na Bulgarskoto vazrazhdane. – In: *Literaturata: privilegiovani glasove, potisnati glasove. Balkanski identichnosti*. Sofia : Institut za literature]. – balkansbg.eu/bg/content/privileged.../528-marginalized-voices.html

Ф о т е в, Георги 1930: Из неотдавнашното минало на Тракия (спомени и лични проучвания). – *Тракийски сборник*, 2, 76–99 [Fotev, Georgi 1930: Iz neotdavnashното minalo na Trakia (spomeni i lichni prouchvaniya). – *Trakiyski sbornik*, 2, 76–99].

Х р и с т о в, Петко 2013: Традиция и идентичност в условията на европейска трансгранична мобилност. – *Българска етнология*, № 1, 7–15 [Hristov, Petko 2013: Traditsia i identichnost v usloviyata na evropeyska transgranichna mobilnost. – *Bulgarska etnologia*, № 1, 7–15].

Ш и ш к о в, Стойо 1922: *Тракия преди и след Европейската война. Издирвания и документи. Приложения на две факсимилета, 26 образи, 11 статистически таблици и етнографски карти*. Пловдив [Shishkov, Stoyo 1922: *Trakia преди i sled Evropeyskata voyna. Izdirvaniya i dokumenti. Prilozheniya na dve faksimileta, 26 obrazi, 11 statisticheski tablitsi i etnografski karti*. Plovdiv].

Я н к о в а, Венета 2005: *Етнокултурни взаимодействия*. Велико Търново: ФАБЕР [Yankova, Veneta 2005: *Etnokulturni vzaimodeystviya*. Veliko Tarnovo: FABER].

B a l t s i o t i s, Lambros 2014: The Discovery of New Greeks. The Cases of Gagauz in Moldova and “Pontians” in Turkey. – *International Journal of Science, Culture and Sport (IntJSCS)*, December 2014, 2(4), 6–35.

R a s h k o v a, Natalia 2016: Edirne: A Space for Travelling Musical Cultures. – In: Krawietz, Birgit, Florian, Riedler. *Captivating Edirne*. Berlin: Zentrum Moderner Orient/Freie Universität zu Berlin (in print).

Κ ο ζ α ρ ί δ η ς, Нρήστος Στ. 2009: *Εμείς οι Γκαγκαβούζηδες*. Κομοτηνή.

Архивни източници

АИФ № 246: Научен архив на Института за фолклор – БАН (сега ИЕФЕМ). Тема: „Сакарски фолклор“. Материали от с. Маточина, Свиленградски район (19–21. VIII. 1982 г.). Записали: Валентина Г. Ганева-

Райчева, Владислав К. Симеонов, Наталия Р. Рашкова. София, 1985.

АЕИМ № 97-II: Научен архив на Етнографски институт с музей – БАН (сега ИЕФЕМ). „За гагаузите в Одринско“. Записал: Г. Фотев, б.г.

АЕИМ № 979-III: Архив на Етнографския институт с музей. Теренни материали на тема: „Гагаузите в гр. Ямбол и околността“, събрани в периода 2010–2012 г. Запис и обработка: Динка Ангелова, Галин Георгиев. София, 2013.

Галин Георгиев

Институт за етнология и фолклористика

с Етнографски музей

ул. „Московска“, № 6а

1000 София, БЪЛГАРИЯ

galin.georgiev@iefem.bas.bg

Динка Ангелова

Регионален исторически музей – гр. Ямбол

ул. „Бяло море“, № 2

гр. Ямбол, БЪЛГАРИЯ

dinca@abv.bg